

ISSN 1822-119X

Mokytojų ugdymas. 2012. Nr. 18 (1), 12-29

Teacher Education. 2012. Nr. 18 (1), 12-29

Jurgita SMILGIENĖ

Šiaulių universitetas • Šiauliai University

IKIMOKYKLINIŲ UGDYMO IŠTAIGŲ PEDAGOGŲ KOMPETENCIJŲ TOBULINIMO POREIKIS BĖI GALIMYBĖS DALYVAUJANT PROFESINĖJE VEIKLOJE

THE DEMAND AND POSSIBILITIES OF IMPROVING COMPETENCIES OF PEDAGOGUES OF PRE-SCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS, PARTICIPATING IN PROFESSIONAL ACTIVITIES

Anotacija

Lietuvos švietimo politikai akcentuoja būtinybę kelti pedagogo darbo prestižą, todėl labai svarbios pedagogų kompetencijos bei kvalifikacija. Tai reikalauja nuolatinio tobulinimosi ir atsinaujinimo, tad ikimokyklinio ugdymo specialistų mokymasis neatsiejamas nuo profesinės veiklos. Jis apima tris ugdymosi būdus – formalųjį, neformalųjį ir informalųjį. Atlikus mokslinės, metodinės literatūros analizę, pastebėta, kad šiuo metu ikimokyklinio ugdymo specialistai profesinę kompetenciją tobulina (ugdo) derindami visas šias formas, tačiau valstybės institucijų vis dar oficialiai neįteisintas informaliuoju būdu įgytų žinių pripažinimas. Tai suteikia galimybę kurti naują ikimokyklinio ugdymo pedagogų kompetencijų tobulinimo modelį.

Pagrindiniai žodžiai: *ikimokyklinio ugdymo pedagogo kompetencija, mokymosi būdai, neformalusis mokymasis, ikimokyklinio ugdymo specifika.*

Įvadas

Intensyviai vystantis technologijoms ir mokslui, spartėjant globalizacijai, vyksta klasikinės mokyimo paradigmos virsmas į šiuolaikinę, t.y. mokymosi paradigmą. Nuolatinis

Abstract

Politicians of education of Lithuania emphasise the necessity to raise the prestige of the pedagogue's work; therefore, pedagogues' competence and qualification become particularly significant. This requires constant improvement and renewal; thus, learning of specialists of pre-school education becomes an integral part of their professional activity. Pedagogues' learning combines three ways: formal, non-formal and informal learning. Having carried out the analysis of scientific, methodical literature, it was noticed that currently pre-school education specialists are improving their professional competence combining all three ways of learning but there is no official or legitimated national or institutional model acknowledging knowledge acquired in the informal way. This creates a possibility for designing a new model for improving competencies of pre-school education pedagogues.

Key words: *pre-school education pedagogue's competence, ways of learning, non-formal learning, specificity of pre-school education*

ugdymasis tampa kiekvienos institucijos edukacinės kultūros dalimi, nes padeda jai aktyviai prisitaikyti prie pokyčių (Česnulevičienė, Lakis, 2002). Mokymosi visą gyvenimą memorandumė (2001) teigiama, kad siekiama tobulinti žinias, įgūdžius ir kompetencijas asmeninėje, pilietinėje, socialinėje ir/arba su profesija susijusiose veiklose. Be to, nuolatinis mokymasis didina ekonominį konkurencingumą bei padeda išsaugoti darbo vietą. Vadinasi, švietimo kaita turi būti orientuota į visos sistemos pokyčius ir daryti įtaką dalyvių mokymosi ir profesinės kompetencijos tobulinimo poreikiui.

Lietuvos integracija į Europos Sąjungą taip pat lemia naują požiūrį į švietimą bei pedagogams keliamų reikalavimų visumą. Šiuolaikinio mokytojo vaidmuo, anot S. Saulėnienės, V. Žydžiūnaitės, E. Katiliūtės (2006), apibūdinamas kaip itin svarbus ugdymosi paradigmos kaitos reiškinys, nes būtent pedagogas praktikoje įgyvendina vykstančius pokyčius, kurie siejami su didele atsakomybe, naujais reikalavimais kompetencijai ir profesionalumui. Europos Sąjungos Tarybos išvadose (2010) pripažįstama, kad norint sėkmingai konkuruoti ir klestėti, kaip numatyta strategijoje „Europa 2020“, būtina suvokti, kad švietimui tenka esminis vaidmuo, turint omenyje mokymosi visą gyvenimą perspektyvą. Siekiant šio tikslo, svarbu, kad būtų užtikrintas kokybiškas išsilavinimo įgijimo lygis, kad visiems žmonėms – jaunimui ir suaugusiesiems, nepriklausomai nuo jų socialinių, ekonominių ar asmeninių aplinkybių, – būtų sudarytos sąlygos visapusiškai save realizuoti mokantis visą gyvenimą. Minėtos nuostatos aktualizuoja būtinybę tobulinti ugdymo sistemą, neišskiriant ir ikimokyklinio ugdymo grandies.

Vykstant švietimo sistemos pertvarkai Lietuvoje, ypač akcentuojama pedagogo kvalifikacija bei kompetencijos, todėl darbo vietoje ir kasdieninėje veikloje gali būti sprendžiama nuolatinio mokymosi problema, kuri neatsiejama ir nuo ikimokyklinio ugdymo įstaigos.

Jungtinių tautų Europos ekonomikos komi-

Introduction

In the conditions of intensive development of technologies and science and intensifying globalisation the shift from the classical teaching paradigm to modern; i.e., to the learning paradigm, is taking place. Continuous learning turns into an element of the educational culture of every institution because it helps the institution to actively adjust to ongoing changes (Česnulevičienė, Lakis, 2002). Besides, continuous learning increases economic competitiveness and helps to retain a workplace. Hence, the shift in education has to be oriented to changes at all levels of the system and influence its all members' need of learning and professional competence development.

Integration of Lithuania to the EU also determines a new approach to education and the whole of the requirements raised for teachers. According to S. Saulėnienė, V. Žydžiūnaitė, E. Katiliūtė (2006), the role of the contemporary pedagogue is described as a particularly important phenomenon in the shift of the educational paradigm because it is namely the pedagogue who implements changes in practice, which pertain to big responsibility, new requirements for competence and professionalism. It is acknowledged in the Conclusions of the EU Council (Conclusions of the European Council, 2010) that if Europe wants to compete successfully and flourish as knowledge-based economy, the role of education and teaching is crucial, considering the lifelong learning perspective. This requires improvement of the level of education and the whole system of teaching, ensuring that all people are provided with the conditions to comprehensively actualise themselves in lifelong learning.

Alongside with reformation of the system of education in Lithuania the necessity to raise the pedagogue's prestige is increasingly accentuated, the pedagogue's qualification and competence become particularly significant. This requires constant improvement and

sijos darnaus vystymosi švietimo strategijoje (2005) numatyta aprėpti šiuos mokymosi visą gyvenimą procesus: skirti dėmesio pedagogų rengimui, jų tęstinėms studijoms bei kvalifikacijai tobulinti. Lietuvos 2003-2012 metų švietimo strategijos nuostatų įgyvendinimo priemonėse numatoma „išplėtoti tęstinę, mokymąsi visą gyvenimą laiduojančią ir prieinamą, socialiai teisingą švietimo sistemą“. Viena iš prioritetinių krypčių yra personalo tobulinimas, t.y. planuojama reorganizuoti pedagogų rengimą ir kvalifikacijos kėlimą, konkretinti jiems keliamus reikalavimus, organizuoti naują mokytojų kompetencijų tobulinimo ir vertinimo sistemą.

Pedagogų kompetencijų nustatymo ir kvalifikacijos tobulinimo modelio rengimo metodikos klausimus akcentuoja R. Laužackas (2005); mokytojų kvalifikacijos kėlimą, kaip nuolatinį mokymo(si) pagrindą, – M. Barkauskaitė (2001); mokytojų požiūrį į kvalifikacijos tobulinimą (tęstinį mokymąsi) mokyklos kaitos kontekste (1988-1995 m. m.) – V. Grincevičienė (2001); ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų kompetencijas bei joms keliamus reikalavimus – O. Monkevičienė (2004), E. Jurašaitė (2004, 2005); ikimokyklinio ugdymo paslaugų kokybės vadybą – D. Martišauskienė (2009), S. Neifachas (2007), D. Malinauskienė (2011); mokytojų neformaliojo mokymo(si) vertinimo, pripažinimo galimybes ir problemas – V. Zuzevičiūtė (2003, 2010), B. Simonaitienė (2007); neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų įvertinimo metodologijų probleminius aspektus – E. Stasiūnaitė, A. Fokienė (2004, 2007, 2010) ir kt. Iki šiol atlikti tyrimai daugiau buvo orientuoti į suaugusiųjų mokymosi motyvus, procesus, kompetencijų vertinimo pripažinimo problemas ir t.t. Akivaizdu, kad pedagogų kompetencijoms bei jų tobulinimui skiriama vis daugiau dėmesio, tačiau tyrimai orientuoti į minėtų tyrėjų sampratą ir interesus, o ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų kvalifikacijos kėlimo bei nuolatinio mokymosi proceso aspektai netirti. Tai suponuoja naują *problemą*

renewal of competencies. Constant learning also becomes an integral part of the pre-school pedagogue's activity.

The Strategy for Education for Sustainable Development of the United Nations Economic Commission for Europe (2005) foresees to focus on teacher training, their continuous learning and professional development. Provisions of the National Education Strategy for 2003-2012 foresee “to develop continuous, accessible and socially fair system of education, ensuring lifelong learning”. One of the priority areas of this strategy is staff improvement.

The issues of methods for preparing the module for identification of pedagogues' competencies and their professional development are emphasised by R. Laužackas, (2005), teachers' qualification improvement as a foundation of constant teaching/learning, by M. Barkauskaitė (2001), teachers' attitude to qualification improvement in the context of the shift at school (1988 – 1995), by V. Grincevičienė (2001), while competencies of pedagogues of pre-school educational institutions and requirements raised for them, by O. Monkevičienė (2004); E. Jurašaitė (2004, 2005), management of quality of pre-school education services, by D. Martišauskienė (2009), S. Neifachas (2007), D. Malinauskienė, (2011), problems and possibilities of acknowledgement and assessment of teachers' non-formal teaching/learning, by V. Zuzevičiūtė (2003, 2010), B. Simonaitienė (2007), problem aspects of methodologies for assessment of non-formal and informal learning achievements, by E. Stasiūnaitė, A. Fokienė (2004, 2007, 2010) et al. Pedagogues' competence and its improvement are given increasingly more attention but there are no researches into pre-school pedagogues' professional development and constant learning process. This presupposes a new *problem*: What are the learning needs of pedagogues working in pre-school educational institutions with

– kokių profesinės kompetencijos tobulinimo poreikių turi ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbantys pedagogai ir kaip jie gali mokytis dalyvaudami profesinėje veikloje?

Tyrimo tikslas – ištirti ikimokyklinių ugdymo įstaigų pedagogų poreikį bei galimybes tobulinti kompetencijas dalyvaujant profesinėje veikloje.

Metodai: mokslinės literatūros šaltinių analizė: apibendrinimas, lyginimas; dokumentų analizė, anketinė apklausa, kontentinė analizė.

Tyrimo metodika ir organizavimas. Siekiant pagrįsti problemos aktualumą, atlikta mokslinės ir metodinės literatūros analizė. Realizuojant tyrimo tikslą, pasirinktas kiekybinis tyrimas, kuris leidžia atlikti sisteminių skaitmeninės informacijos rinkimą bei statistinę analizę. Pastarajai strategijai realizuoti taikytas anketinės apklausos metodas. Remiantis mokslinės ir metodinės literatūros šaltinių analize, sukurtas tyrimo instrumentas – mišraus tipo anketa, kurią sudarė atviri ir pusiau uždari klausimai apie profesinį tobulėjimą bei mokymosi reikšmę. Parengtoje anketoje išskirti diagnostiniai blokai: mokymosi esmė ir poreikis tobulinant ikimokyklinio ugdymo pedagogų kompetencijas bei mokymosi būdai ir jų pasirinkimo motyvai. Tai leido identifikuoti respondentų nuomonę apie ugdymosi poreikį bei galimybes mokytis profesinėje veikloje.

Apklausa atlikta 2011 metų gegužės-birželio mėnesiais. Joje dalyvavo 138 pedagogai, dirbantys Šiaurės Lietuvos regiono ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Tyrimo imtis sudaryta panaudojant tikslinės atrankos metodą.

Kiekybiniai empirinio tyrimo duomenys apdoroti naudojant SPSS statistinės analizės ir Microsoft Excel kompiuterines programas. Straipsnyje jų rezultatai pateikiami paveiksluose (procentine išraiška). Atviro tipo klausimų duomenims apdoroti, t.y. skiriant kategorijas ir kuriant jų tinklą, taikomas turinio (kontentinės) analizės metodas, o rezultatai pateikiami kategorijų lentelėse.

Tyrimo teorinis pagrindimas. Tyrimo pro-

regard to professional development and what are the possibilities of learning in professional activities?

Research aim – to explore the need of pre-school education pedagogues' competence improvement and learning possibilities in professional activities.

Methods: analysis of sources of research literature: generalisation, comparison; analysis of documents, questionnaire survey, content analysis.

Research methods and organisation.

To substantiate the problem the analysis of scientific and methodical literature was presented. To implement the research aim the quantitative research approach was chosen, enabling to perform systematic collection of digital information and statistical analysis. To implement the latter strategy the questionnaire survey method was chosen. Based on the analysis of scientific and methodical literature, the research instrument was drawn up: mixed type questionnaire, consisting of open-ended and semi-closed type questions about professional growth and importance of learning. The questionnaire consisted of two diagnostic blocks: the essence of learning, its need for improvement of pre-school education competencies and ways of learning, motives of choosing them. This enabled to identify pre-school education pedagogues' opinion about learning needs and learning possibilities in the professional activity.

The survey was carried out between May and June, 2011, it was attended by 138 pedagogues working in pre-school educational institutions in the Northern region of Lithuania. The research sample was drawn up using the method of target selection.

Quantitative analysis of the empirical research data was carried out employing SPSS software and Microsoft Excel. The content analysis method was employed to distinguish categories and draw up the network of categories.

blema ir tikslas suponuoja, kad atskleidžiant temos teorinius aspektus svarbu apibrėžti ikimokyklinio ugdymo įstaigoje dirbančio pedagogo profesijos specifiką, kompetencijų sampratą bei galimybes jas tobulinti. Būtent todėl esminis dėmesys skiriamas minėtiems aspektams moksliskai pagrįsti.

Ikimokyklinio ugdymo pedagogo profesijos specifiška bei reikšmė. Ikimokyklinio ugdymo sistemos kaitą lėmė Lietuvos švietimo reformos conceptualieji procesai, „kadangi ikimokyklinis ugdymas yra švietimo sektoriaus dalis, apibrėžiama pagal bendrą švietimo sektoriaus objektą, tačiau turinti specifinių bruožų“ (Ruškus, Žvirdauskas, 2010, p. 57).

Lietuvos Respublikos Švietimo įstatyme (2003) nurodoma, kad ikimokyklinio ugdymo paskirtis – padėti vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, etninius, socialinius, pažintinius poreikius, todėl jo reikšmė mūsų visuomenei ir jos kaita yra neiginčytinas faktas.

Ikimokyklinio amžiaus vaikų auklėtojo darbas nėra lengvas. Mažo žmogaus ugdymas – ne žaidimas, nors tai ir yra vienas iš geriausių būdų siekiant šio tikslo. Iš pedagogo reikalaujama kokybiško, kompetentingo darbo, atsakomybės, vidinės intuicijos ir kitų savybių (Petrikienė, 2007, p.10). Be to, ikimokyklinis amžius yra labai svarbus žmogaus tapsmui, nes šiuo laikotarpiu dedami asmenybės pagrindai. Tvirtinama, kad tai vyksta iki 5 metų ir, kaip teigia V. Rajeckas (2001), sudaro 90 proc. viso auklėjimo proceso. „Ikimokyklinis ugdymas yra švietimo sistemos posistemė, nuo kurios vystymosi pobūdžio ir rezultato priklauso tolimesnė vaiko ugdymo(si) kokybė“ (Pranaitytė, Malinauskienė, 2011, p. 55).

2011 m. Europos Komisijos komunikate „Ankstyvasis ugdymas ir priežiūra. Kaip padėti mūsų vaikams kuo geriau pasiręsti ateičiai?“ pabrėžiama, kad „ankstyvoji vaikystė – laikas, kai švietimo priemonėmis galima veiksmingiausiai paveikti vaikų vystymąsi ir šalinti trūkumus“ (2011, p. 4). Šiuo dokumentu atsiliepiama į ES narių siekį gerinti paslaugų kokybę tobulinant mokymo planus, keliant

Theoretical Substantiation of the Research. The problem and the aim of the research presuppose that, disclosing theoretical aspects of the topic, it is important to actualise the specificity of the profession of the pedagogue working in the pre-school educational institution, the conception of competence and existing possibilities for its improvement.

Specificity and importance of the profession of the pre-school education pedagogue. In Lithuania the shift in the system of pre-school education was determined by conceptual processes of the reform of education of Lithuania. The Law on Education of Lithuania (2003) says that the purpose of pre-school education is to help the child to meet natural, cultural and also ethnical, social, cognitive needs; therefore, the importance of pre-school education for our society and its shift is an unquestioned fact (The Law on Education of Lithuania, Official Gazette, 2003, No. 63-2853).

The work of the educator of pre-school age children is not easy. Education of a small man is not a game, although the game is one of the best ways seeking this aim. It is required that the pedagogue should work qualitatively, competently, he/she should have a sense of responsibility, internal intuition and other features (Petrikienė, 2007, p.10). Besides, pre-school age is very important for the man's becoming.

The Communiqué, 2011, “Early Childhood Education and Care. How to Help Children to Prepare for the Future Better” emphasises that early childhood is time when employing measures of education children's development can be most efficiently influenced and deficiencies can be eliminated (2011, p. 4). This communiqué responds to the endeavour of the EU countries to improve quality of these services by improving teaching plans, qualification of the educational staff and management.

ankstyvojo ugdymo *darbuotojų kvalifikaciją* bei ugdymo institucijų valdymo tvarką.

J. A. Komenskis – vienas iš pirmųjų įvertino ikimokyklinio ugdymo reikšmę teigdamas, jog norint išmokyti žmogų visam gyvenimui, reikia pradėti mokytį pirmojoje mokykloje. Vadinasi, tai akivaizdžiai patvirtina faktą, kad labai svarbus aspektas – įstaigoje dirbančio mokytojo kompetencija. *Remiantis šiomis minėtų autorių mintimis, galima daryti prielaidą, kad ikimokyklinio ugdymo pedagogo vaidmuo visam žmogaus gyvenimui daro didelę įtaką, t.y. kokius pagrindus padėsime jau vaikystėje, tokią visuomenę ir turėsime.*

Anot Ž. Jackūno (2006), pastarojo dešimtmečio teoriniuose ir direktyviniuose Europos Sąjungos ir kitų šalių (taip pat ir Lietuvos) švietimo dokumentuose vis labiau išsivertina požiūris, kad pagrindiniai asmens bendrojo ugdymo tikslai ir uždaviniai sietini su gyvenimui bei profesinei veiklai būtinų kompetencijų puoselėjimu, – tai sąlygoja visų profesijų atstovų nuolatinį mokymąsi. A. Zaukienės nuomone (2005), kaitos procesas neišvengiamas, žmogus turi turėti savarankiško profesinio tobulėjimo įgūdžių, turi būti skatinamas kelti savo kvalifikaciją bei ugdyti kompetencijas.

Ikimokyklinių įstaigų pedagogai, atlikdami savo darbą, nuolat mokosi savarankiškai arba kartu su kolegomis ieško naujovių, nagrinėja papildomą metodinę literatūrą. Konsultuojantis, svarstant ir derinant savo nuomonę, įgytos žinios, gebėjimai padeda kokybiškai parengti įstaigos programą, kuri atitinka ne tik vaikų, bet ir tėvų bei bendruomenės poreikius. Taigi, *galima daryti prielaidą, kad mokymasis ikimokyklinio ugdymo institucijose dirbantiems pedagogams yra bene svarbiausias tikslas, kuris padeda įgyti vertintinų kompetencijų ar jau turimas atnaujinti.* Tai patvirtina J. Smilgienės ir E. Masiliauskienės 2011 m. atliktas tyrimas, kuriame patys pedagogai pritarė, jog šios profesijos atstovams būtina mokytis ne tik dėl gero įvaizdžio, bet ir dėl aukšto kompetentingumo. Tyrimas parodė, kad šiandieninė ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų veikla

J. A. Komensky is among the first who appreciates the importance of pre-school education, stating that if we want to teach the man for the rest of his/her life, we have to start teaching him/her in this first school. *Based on these ideas we can assume that the role of the pre-school pedagogue significantly influences the whole man's life; i.e., the foundations laid in childhood will determine the society.*

According to Ž. Jackūnas (2006), during recent decades, theoretical and directive documents of the EU and other countries, Lithuania including, are progressively based on the approach that main aims and objectives of the person's general education are to be related to development of competencies necessary for life and professional activities and this determines constant learning of representatives of all professions.

Constant learning is an integral part of professional growth. According to A. Zaukienė (2005), the process of change is inevitable; the man has to have skills of independent professional growth, whilst the specialist must be encouraged to improve his/her qualification and competencies.

Doing his/her professional work, the pedagogue of the pre-school institution is constantly learning independently or together with colleagues, searching for novelties, analysing methodical, additional literature, improving abilities. Knowledge, abilities obtained even in this way through consultations and discussions help pedagogues to prepare a quality curricula of their institution, which responds to the needs of children, parents and the community. *Hence, we can assume that learning for pedagogues working in pre-school educational institutions is probably the most important aim, which helps to acquire new competencies or to update the already possessed competencies.* This is proved by J. Smilgienė's and E. Masiliauskienė's research on professional image of pedagogues working in pre-school educational institutions dated 2011. Based on research results, the very

yra plati, įvairiapusė, todėl pamažu sukuriama savita ir nauja jos aplinka, kurioje ypač reikšmingas paties darbuotojo sistemingas ir nuolatinis mokymasis (Čiužas, 2007).

Taigi Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas ir integracija į Europos Sąjungą lemia naują požiūrį į švietimą bei ikimokyklinio ugdymo pedagogams keliamų reikalavimų visumą. Tai skatina pedagogus stabtelėti ir peržiūrėti, vertinti, tobulinti savo ugdomąją veiklą, nes mokymas ir mokymasis neatsiejami nuo visos institucijos atsinaujinimo (Glickman, 2010). Vienas iš svarbiausių uždavinių – „išmokti mokytis“ (Linkaitytė, Širvaitytė (2000, p. 52). Tai įmanoma pasiekti tik vadovaujantis nuolatinio mokymosi paradigmos idėja, kuri skatina ikimokyklinio ugdymo specialistus ieškoti patogiausių bei priimtinausių mokymosi formų.

Lietuvos ikimokyklinio ugdymo pedagogų galimybės mokytis įvairiais būdais. Šiuo metu Lietuvoje skiriamos trys pagrindinės tikslingos pedagogų mokymosi veiklos kategorijos (Mokymosi visą gyvenimą memorandumas, 2001).

Formalusis mokymasis vyksta švietimo ir mokslo įstaigose. R. Laužackas, E. Stasiūnaitienė, M. Teresevičienė (2005) teigia, kad mokymosi veikla yra tikslinga, apgalvota, organizuota, turi fiksuotą trukmę ir tvarkaraštį, hierarchinę vertinimo sistemą, nustatytus priėmimo ir registracijos reikalavimus. Formaliai mokantis iš anksto numatomas turinys, metodai ir mokymosi priemonės. Besimokantys asmenys gauna pripažintus diplomus. Formaliojo kvalifikacinio tobulinimosi formos yra šios: dėstomojo dalyko ir jo metodikos, pedagogikos, psichologijos, humanitarinių ir socialinių disciplinų kursai, tikslinės stažuotės ir kt. E. Jurašaitė – Harbison (2005) mano, kad formalusis mokymasis šiek tiek riboja laisvo pasirinkimo galimybes, nes pedagogas yra išsprautas į rėmus ir turi priimti informaciją tokią, kokia pateikiama.

Mokymosi visą gyvenimą memorandume (2001) nurodoma, kad žinių, įgūdžių ir sąvokų, kurias įgyjame vaikystėje ir jaunystėje

pedagogues approve that representatives of this profession have to learn not only for the sake of good image but also for the sake of high competence. The research demonstrated that today's activities of pedagogues of pre-school educational institutions are broad, versatile; therefore, slowly a peculiar and new environment of activities is created, in which the very pedagogue's systematic and constant learning is particularly significant (Čiužas, 2007).

Thus, reestablishment of independence of Lithuania and integration in the EU determine a new approach to education. This encourages pedagogues to pause and review, assess and improve their educational activities because teaching and learning are inseparable from renewal of the whole institution (Glickman, 2010). Therefore, one of the most important tasks of the pedagogue is "learning to learn" (Linkaitytė G., Širvaitytė V., 2000, p. 52). All of it becomes possible only following the idea of the constant learning paradigm, which encourages pre-school education specialists to look for the forms of learning that are most convenient and acceptable for them.

Lithuanian Pre-School Education Pedagogues' Possibilities of Learning in Various Ways. Currently, three main targeted learning activity categories are distinguished (The Memorandum on Lifelong Learning 2001):

Formal learning takes place in educational and science institutions. R. Laužackas, E. Stasiūnaitienė, M. Teresevičienė (2005) state that learning activities are targeted, thought-out, organized, have fixed duration and timetable, hierarchic assessment system, formal enrolment and registration requirements. They are characterised by content, methods and teaching aids, which are foreseen beforehand. Learners are given approved diplomas. The

šeimoje, mokykloje, kolegijoje ar universitete, ilgai neužteks, todėl svarbu integruoti mokymąsi į suaugusiųjų gyvenimą. Natūralu, kad formalųjį mokymąsi dažnai papildo neformaliai ar informaliai plėtojamos kompetencijos, kai pedagogai keičiasi patirtimi, įgyvendindami ir reflektuodami formaliai įgytas žinias.

Informalusis mokymasis – tai natūralus, kiekvieną dieną vykstantis mokymasis. Mokslininkai (Smith, 1999; Schugurensky, 2000; Laužackas, Stasiūnaitienė, Teresevičienė, 2005; Teresevičienė, Gedvilienė, Zuzevičiūtė, 2006; Rūdytė, 2011a, 2011b) jį vadina informaliuoju arba savaiminiu mokymusi⁴⁴ (Rūdytė, 2012). Skirtingai nei formalusis ar neformalusis, tai nebūtinai planuotas ugdymasis, todėl jo gali nepripažinti net patys individai, papildantys savo žinias ir įgūdžius (Mokymosi visą gyvenimą memorandumas, 2001). R. Laužacko ir kt. (2005) teigimu, savaiminis mokymasis siejamas su individualia iniciatyva, asmenine patirtimi, laisvalaikiu, bendruomenės veikla. Jo pagrindas – profesinių, asmeninių, socialinių, dvasinių poreikių tenkinimas. Savaiminis, kitaip dar vadinamas patirtiniu, mokymasis yra labai svarbus profesinio tobulėjimo komponentas. Atsižvelgiant į laiko ir išteklių pobūdį, ugdymosi procesas gali būti tikslinis arba atsitiktinis. „Mokymasis, teikiantis malonumą, įdomus, kartais vadinamas nevalingu, spontanišku, mūsų pačių inicijuotu. Jis vyksta neformalioje – laisvoje – aplinkoje (pavyzdžiui, namuose, laisvalaikiu, bendraujant ir pan.) bet kuriuo metu (rytą, dieną, vakare ar net naktį!) įvairiose gyvenimo situacijose (kelionėje, svečiuojantis pas draugus ar gimines ir pan.). Toks mokymasis atitinka prigimtinius mūsų poreikius – išpūdžių siekimą, smalsumą, norą suprasti – ir yra susijęs su emocijomis (mokantis būna ne nuobodu, bet įdomu, linksma, nauja ir t. t.

Neformalusis mokymasis vyksta šalia pagrindinių švietimo ir mokymo sistemų ir orientuotas į individualių, dažniausiai darbo vietoje išskylančių ugdymosi poreikių tenkinimą, yra neišvengiamas modernios visuome-

forms of formal qualification improvement are: courses of the delivered subject and its methods, pedagogy, psychology, humanities and social subjects; mobility visits for target groups, etc. However, E. Juršaitė-Harbison (2005) maintains that formal learning slightly limits free choice possibilities because the pedagogue is squeezed in the frames and has to accept that information which is given to him/her.

It is stated in The Memorandum on Lifelong Learning (2001) that knowledge, skills and concepts which we get in childhood and youth in the family, school, college or university will not be sufficient for the whole life; therefore, it is important to integrate learning in adults' life; thus, it is natural that formal learning is often supplemented by competencies developed in non-formal or informal way of learning.

Informal learning is natural learning taking place every day. According to R. Laužackas et al. (2005), *informal learning* pertains to the person's individual initiative, personal experience, leisure, community activities. Informal learning, otherwise referred to as experiential learning, is a very important component in the process of professional development. Considering time aspect and the type of learning resources, the process of learning can be targeted or accidental. This is learning that provides pleasure, is interesting, sometimes called spontaneous, initiated by ourselves, taking place in the informal – liberal – environment (e.g., at home, in free time, socialising, etc.), at any time (in the morning, afternoon, evening and even at night!), in various life situations (in the trip, at one's friends', relatives', etc.). This is natural learning taking place every day. Such learning corresponds to our natural needs – pursuit of impressions, inquisitiveness, the wish to understand – and is related to emotions

nės elementas, kuris, kaip teigia J. Bjornavold (2000), vis dar pats savaime nėra matomas, tačiau, sistemiskai išnaudotas, turi potencialo atlikti reikšmingą vaidmenį formaliojo švietimo sistemoje. Šis suaugusiųjų ugdymasis pirmiausia svarbus kaip formaliojo švietimo alternatyva žmonėms, norintiems geriau suderinti savo užimtumą darbo rinkoje ar kitą veiklą ir mokymosi visą gyvenimą poreikius. „Neformalus suaugusiųjų mokymasis Lietuvoje tampa vis labiau paplitusia švietimo forma, padedanti asmeniui įgyti profesinei veiklai reikalingų teorinių žinių, tobulinti turimą kvalifikaciją, gebėjimus. Didėjantis žinių poreikis vis svarbesnis ir individams, ir organizacijoms, siekiančioms išsivirti ir išlikti konkurencinėje, nuolat kintančioje aplinkoje“ (Alifanovienė ir kt., 2008, p. 11).

Išanalizavus mokslinę metodinę literatūrą, pastebėta, kad šiuo metu ikimokyklinių ugdymo įstaigų pedagogų profesinėje veikloje formaliu ir neformaliu būdu įgytos žinios vienokiais ar kitokiais būdais pripažįstamos ir įteisinamos, ko negalima pasakyti apie informalią ugdymą. Reikia nepamiršti, kad pastaraisiais metais Lietuva stengiasi aktyviai perorientuoti švietimo sistemą mokymosi visą gyvenimą įgyvendinimo kryptimi. Tikėtina, kad greitai ir informaliuoju mokymosi kompetencijos bus pripažįstamos.

Visi ugdymosi tipai svarbūs siekiant individo, profesijos atstovo ar visuomenės piliečio, tobulumo, tačiau praktika rodo, kad formalusis mokymasis daugiau dominuoja jauno žmogaus gyvenime (t.y. baigus mokyklą ir siekiant įgyti profesiją).

D. Beresnevičienė (1995, p. 44) pastebi, kad „vienas iš suaugusiųjų mokymąsi lemiančių veiksnių – padidėjęs poreikis mokytis ne dėl atestato ar diplomo (t.y. formalioje švietimo sistemoje), o siekiant profesinio ar asmeninio tobulėjimo (t.y. neformaliojoje švietimo struktūroje).“ Šią tendenciją sąlygoja kintanti aplinka, kelianti vis naujų reikalavimų, todėl specialistams tenka ir net būtina rūpintis kvalifikacija: plėtoti žinias, tobulinti įgūdžius,

(learning is not boring, is interesting, new, etc.).

Non-formal learning takes place nearby main systems of education and teaching. Non-formal learning, oriented to meeting individual needs that most often arise in the workplace, is an inevitable element of the modern society, which according to J. Bjornavold (2000), is still taking place in the shadow of formal learning and is not visible by itself but, if used systemically, it has a potential to carry out an important role in the system of formal education. “Adults’ non-formal learning in Lithuania becomes an increasingly spread form of education, helping the person to acquire theoretical knowledge required for professional activities, to improve possessed qualification, abilities. The increasing need of knowledge becomes increasingly more important both for individuals and organisations, seeking to anchor and remain in competitive and constantly changing environment” (Alifanovienė D. et al., 2008, p. 11.).

Based on the analysis of scientific, methodical literature, it was noticed that currently knowledge acquired in professional activities of pedagogues of pre-school educational institutions in formal and non-formal ways is acknowledged and legitimated in one or another way but there is no official and legitimated acknowledgment model for knowledge acquired in the informal way. However, it should not be forgotten that during recent years Lithuania is trying to actively re-orientate the system of education towards lifelong learning. Therefore, it is likely that soon informal teaching/learning competencies will be acknowledged in Lithuania.

Still in 1995, D. Beresnevičienė noticed that “one of the factors determining adults’ learning was the increased need to learn not for the certificate or diploma but seeking

įvertinti ir ugdyti profesines nuostatas; persikvalifikuoti, valdyti vis kitas technologijas ir gebėjimus.

Be to, M. Knowles (2007) mano, kad suaugę asmenys turi žinoti priežastis, kodėl jie mokosi, nes jau turi įgiję gyvenimo patirties ir mokymas, anot jų, yra problemų sprendimo ar optimalių rezultatų pasiekimo būdas. Patirties turintys pedagogai gali rinktis priimtinus bei patogius mokymosi tipus. Koks būdas labiausiai tinka ikimokyklinių ugdymo įstaigų pedagogams, iliustruoja A. Fokienės A. (2007, p. 38) pateikta išsami, formaliojo, neformaliojo ir savaiminio mokymosi aspektus atspindinti lentelė.

professional or personal development” (1995, p. 44). This tendency is determined by the changing environment, which keeps putting forward new requirements, forcing specialists to improve or change qualification, master new technologies and abilities.

Besides, M. Knowles (2007) maintains that adults have to know reasons why they are learning because they have already acquired life experience and treat learning as a way of solving time problems or attaining optimal results. Suitability of the type of learning can be seen from A. Fokienė’s (2007) table, which comprehensively characterises aspects of formal, non-formal and informal learning.

1 lentelė. Mokymosi tipų palyginimas pagal būdingiausius aspektus (psl. 38)

Table 1. Comparison of Types of Learning according to Characterising Aspects (p. 38)

Mokymąsi apibūdinantys aspektai Aspects characterising teaching/learning		Formalusis Formal	Neformalusis Non-formal	Savaiminis Informal
Vieta Place	Vyksta ugdymo institucijoje Takes place in the educational institution.	*	*	
Procesas Process	Mokymosi procesas struktūriškai apibrėžtas (numatytas laikas, metodai, vertinimo strategijos ir pan.) The learning process is structurally defined (time of learning, methods, assessment strategies, etc. are foreseen).	*	*	
	Mokymosi procese svarbus mokytojo vaidmuo Teacher’s role is important in the process of learning.	*	+	
Tikslai Aims	Iš anksto numatyti tolimieji ir artimieji mokymosi tikslai Short-term and long-term aims of learning are foreseen beforehand.	*	*	+
	Aukšta mokymosi motyvacija, sąlygota asmeninių poreikių High motivation of learning, determined by personal learning needs.	+	*	*
Turinys Content	Mokymosi turinys iš anksto žinomas Content of learning is known beforehand.	*	+	
	Orientacija į teorinių, filosofinių, kritinio mąstymo pagrindų ugdymą Orientation to development of theoretical, philosophical, critical thinking foundations.	*	+	+
	Orientacija į praktinių problemų sprendimą Orientation to solution of practical problems.	+	*	*

1 lentelės tęsinys
Continued of the Table 1

Mokymąsi apibūdinantys aspektai Aspects characterising teaching/learning		Formalusis Formal	Neformalusis Non-formal	Savaiminis Informal
Pasiekimų pripažinimas	Mokymosi pasiekimai pripažįstami oficialiu valstybės dokumentu Learning attainments are acknowledged by the nationally acknowledged document.	*		

*- visiškai / fully, +- iš dalies / partially

Taigi Lietuvos ikimokyklinio ugdymo institucijų pedagogai turi galimybę kelti profesinę kvalifikaciją trimis lygmenimis: formalioju (perkvalifikavimas, antrosios pakopos universitetinės studijos); neformalioju (suaugusiųjų švietimas, mokymasis kvalifikacijos tobulinimo institucijose, darbo vietoje, kursuose, seminaruose ir t.t.); informalioju (savaiminiu), t.y. savišvieta, kaip saviugdosa komponentas (savarankiškai diagnozuojami mokymosi poreikiai, numatomi tikslai, susirandami reikalingi šaltiniai, pasirenkama mokymosi strategija ir įsivertinamos įgytos žinios).

Siūlant mokytojams įvairius mokymosi būdus, reikėtų atsižvelgti į jų pačių poreikius, norus bei siekiamą tikslą – ko tikisi išmokti rinkdamiesi vienokią ar kitokią ugdymosi formą. Nuo to turėtų priklausyti ir ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbančių pedagogų kompetencijų tobulinimas bei mokymosi būdų pasirinkimas.

Empirinio tyrimo rezultatai ir jų analizė

Švietimo sistemoje vyksta sudėtingi pokyčiai, todėl darželio auklėtojai nebeužtenka tik profesinio parengimo, kad galėtų ilgai dirbti. Šiandieninė sparti ir dinamiška kaita skatina įstaigas, atsakingas už vaikų ugdymą, daugiau dėmesio skirti savo veiklos refleksijai, stebėsenai ir kokybei. Remdamasi LR švietimo ir mokslo ministro įsakymu (Nr. ĮSAK-1578, 2007), Lietuvos ir užsienio mokslininkų darbais, A. Stagniūnienė (2008, p. 22 -28) skiria šių dienų ikimokyklinio ugdymo pedagogui būdingas ir būtinas kompetencijas:

Offering various ways and forms of learning to pedagogues, it is necessary to pay attention to the very pedagogues' needs, wishes and aim to be reached. Improvement of competencies of pedagogues working in pre-school educational institutions and the choice of forms of learning should depend on the very pedagogues' needs and on the tasks and aims raised by the pre-school institution.

Results of the Empirical Research and their Analysis

Today's fast and dynamic shift teaches institutions that are responsible for children's education to pay more attention to reflection, observation and quality of their activities. Based on the order of the Minister of Education and Science (No. ĮSAK-1578, 2007), A. Stagniūnienė (2008) distinguished competencies necessary for today's pre-school education pedagogue: *of educational activities, purposefulness, efficacy, and effectiveness* (managerial, IT application, management of changes and child cognition, acknowledgement of his/her progress), *communication and cooperation, activity in the community of the institution* (team work, mentoring, project management) and *personal professional development* (learning to learn, learning from experience, constant learning, researcher's competence and emotional competence). This enables to think that all requirements raised for today's pre-school education pedagogue are based on the modern

vadybinė (gebėjimas veikti įvairiose situacijose, maksimaliai panaudojant įstaigos materialiuosius ir žmogiškuosius išteklius); *informacinių technologijų naudojimo* (žinios, gebėjimai ir kitos asmeninės savybės, kurios lemia IKT taikymą profesinėje veikloje); *vaiko pažinimo ir jo pažangos pripažinimo* (gebėjimas atsižvelgti į vaiko asmenybės, raidos ypatumus ugdymo procese, nustatyti problemas ir jas spręsti, pripažinti ugdytinio pažangą); *pokyčių valdymo* (asmeninės savybės, suteikiančios galimybę sėkmingai diegti ir vertinti planuotus ir neplanuotus pokyčius); *asmeninio profesinio tobulėjimo* (poreikis tobulėti, dalijimasis žiniomis su kitais, mokymosi veiklos planavimas ir iniciatyvumas, gebėjimas projektuoti savarankiškas studijas bei saviugdą) ir kt.

Galima teigti, kad visi ikimokyklinio ugdymo institucijoje dirbančiam pedagogui keliami reikalavimai grindžiami šiuolaikiniais didaktikos bruožais bei mokymo(si) paradigma. Įstaigoje turėtų dirbti novatoriškas, savarankiškas, kompetentingas, gebantis žinias valdyti ir nuolat save ugdantis profesionalas, kadangi jis atsakingas už ateities kartą – būsimą visuomenę. Pedagogas privalo nuolat mokytis, kad galėtų sėkmingai ugdyti šiuolaikinį vaiką, gebantį tinkamai valdyti gyvenimo iššūkius.

Taigi, tyrimu siekta sužinoti, koks mokymosi būdas yra/būtų priimtinausias auklėtojo darbą dirbančiam specialistui, siekiančiam profesinio tobulumo (žr. 1 pav.).

Tyrimas atskleidė, kad daugumai ikimokyklinio ugdymo pedagogų priimtinausias yra visų galimų mokymosi būdų dermė (47,3 proc.). Rezultatus papildė ir atlikta minėto pasirinkimo nuomonės pagrindimo turinio (content) analizė (žr. 2 lentelę).

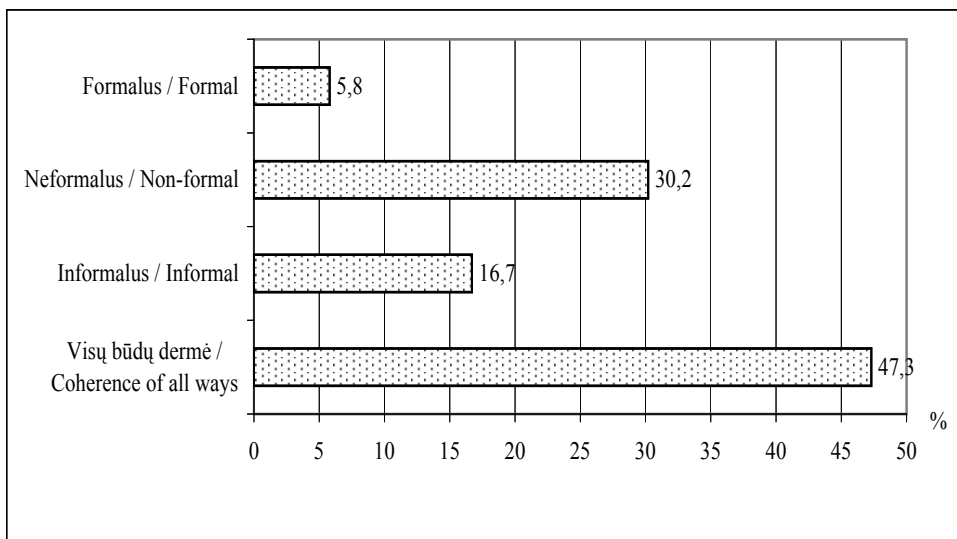
teaching/learning paradigm and characteristics of modern didactics: the institution needs an innovative, independent, competent pedagogue who is able to manage his/her knowledge and who is constantly self-developing because he/she is responsible for the future generation and society.

Thus, the research aimed to find out what way of learning is/would be most acceptable for the educator in order to seek professional development (see Fig. 1).

The research disclosed that coherence of all possible ways of learning is most acceptable for the majority of pre-school education pedagogues (47,3 %). Research results are supplemented by the content analysis (see Table 2).

Given answers of the respondents demonstrate that, in their opinion, it is only versatile improvement that provides and maintains professional competence most (1category). Another category (i.e., high competence and qualification) as if proves that combining all ways of learning, pedagogues feel highly competent and qualified. In the third category respondents' answers confirm the fact that there is a share of pedagogues who choose various ways of learning because this is how it is regulated by laws.

It can be concluded that currently pedagogues of pre-school educational institutions of Lithuania use all possibilities to improve qualification offered in Lithuania and seek competence at three levels: formal, non-formal and informal.

1 pav. Ikimokyklinio ugdymo pedagogams priimtinausias mokymosi būdas (N=138)

Fig. 1. The Most Acceptable Way of Learning for Pre-School Education Pedagogues (N=138)

2 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo pedagogų įvairių mokymosi būdų dermės pasirinkimo argumentai
Table 2. Arguments of Choosing Coherence of Various Ways of Learning by Pre-School Education Pedagogues

Kategorija (teiginių sk.) Category (No. of statements)	Kategoriją iliustruojančių teiginių pavyzdžiai (kalba netaisyta) Examples of statements illustrating the category (language is not corrected)
Įvairiapusiškas tobulėjimas Versatile improvement (9)	<p><i>Tobulėjimui ir mokymuisi svarbūs visi būdai; Įvairovė yra geriausia; Visų būdų dermė, kadangi tai rodo pedagoginio darbo patirtis; Tokiame darbe visko reikia; Visų mokymų dėka žmogus tampa puikiu pedagogu; Suderinus visus būdus, bus didesnė nauda pedagogui, jis praplės savo akiratį, tuo pačiu žinios bus patvirtintos reglamentuotu diplomu; Tik visumoje galimas tobulėjimas; Profesinės veiklos tobulinimas turi būti visokeriopas; Diplomas, kursai ir seminarai įtvirtina gautas ar turimas žinias, per patirties skaidą daugiau naujų metodų įmanoma pritaikyti savo darbe.</i></p> <p><i>“All ways are important for improvement and learning”; “Diversity is the best”; “Coherence of all ways, because this is demonstrated by pedagogical work experience”; “In such work you need everything”; “Thanks to all teachings the man becomes an excellent pedagogue”; “Having combined all ways, the pedagogue will get more benefit, he/she will expand his/her outlook, at the same time knowledge will be confirmed by an official diploma”; “The diploma, course and seminars consolidate obtained or possessed knowledge, spread of experience enables to apply more new methods at work”.</i></p>

2 lentelės tęsinys
 Continued of the Table 2

Kategorija (teiginių sk.) Category (No. of statements)	Kategoriją iliustruojančių teiginių pavyzdžiai (kalba netaisyta) Examples of statements illustrating the category (language is not corrected)
Aukšta kompetencija ir kvalifikacija High competence and qualification (5)	<i>Diplomas, praktika, tobulėjimas dirbant, kursai, seminarai, kvalifikacija; Tobulinantis visais minimais būdais įgyjama maksimaliai žinių, teorinių ir praktinių; Nes visų būdų taikymas lemia visapusę auklėtojo kompetenciją; Nes tik tokiu būdu galima įgyti reikiamas kompetencijas; Taip geriau įgaunama patirtis patvirtinama ir pripažįstama.</i> <i>“Diploma, practical training, improvement at work, courses, seminars, qualification”; “Improving in all said ways, the maximum of theoretical and practical knowledge is acquired”; “it is not application of all ways that determines the educator’s competence”; “Because only in such way necessary competences can be acquired”.</i>
Būtinybė dėl profesijos specifiškumo bei švietimo sistemos modelio Necessity due to specificity of the profession and the model of the system of education (4)	<i>Pirmiausia reikia įgyti išsilavinimą, o po to dirbant reikia nuolat kelti kvalifikaciją; Reikia turėti išsilavinimą (diplomą), toliau tobulėti lankant kursus. Domėtis kitų pedagogų darbu per patirties sklaidą; Būtina nuolat atnaujinti žinias; Baigus formalųjį mokymą, neformalusis mokymasis yra būtinas dirbant.</i> <i>“First, you have to acquire education and then constantly improve qualification while learning”; “You have to have education (a diploma), you improve further attending courses, taking interest in other pedagogues’ work, through spread of experience”; “Having finished formal teaching, non-formal learning is necessary while working”.</i>

Iš pateiktų respondentų atsakymų matyti, kad tik įvairiapusiškas tobulėjimas suteikia ir palaiko profesinį kompetentingumą (1-oji kategorija). Tik derindami visus mokymosi būdus profesinėje veikloje ikimokyklinių ugdymo įstaigų pedagogai jaučiasi esantys aukštos kompetencijos ir kvalifikacijos darbuotojai (2-oji kategorija). Be to, respondentų atsakymai patvirtina faktą, kad dalis pedagogų renkasi įvairius ugdymosi būdus, nes tai reglamentuoja profesijos specifika bei švietimo sistemos modelis (3-oji kategorija).

Galima daryti išvadą, kad šiuo metu ikimokyklinių įstaigų pedagogai išnaudoja visas Lietuvoje siūlomas galimybes tobulinti savo kvalifikaciją bei siekia įgyti kompetencijų papildydami vieną kitu tris lygmenis – formalųjį, neformalųjį, informaliųjį. Jie lanko seminarus, kt. siūlomas tobulėjimo formas, darbo vietoje keičiasi žiniomis, įgyvendindami ir reflektuodami formaliai įgytą patirtį.

A. Fokienė (2007) states that non-formal learning, oriented to meeting individual learning needs that are most often encountered at the workplace, is an inevitable element of the modern society. That is why quite a considerable share (30,2 %) of respondents singled out the non-formal type of learning, justifying that “when a person has education it is necessary to improve knowledge in other ways”; “having finished formal teaching, non-formal learning is a must while working”. These results as if confirm E. Jančiauskas’ (2009) idea that non-formal education is defined as an employee’s free possibility of choice to improve knowledge and abilities in any form and in any place (p. 77); however, so far it is not legitimised at the national level, and this determines mistrust in it as a guaranteed model for improving competence.

Almost one fifth (16,7%) (see Fig. 1) of nursery educators think that informal way

A. Fokienė (2007) teigia, kad neformalusis mokymasis, orientuotas į individualių, dažniausiai profesinėje veikloje išskylančių ugdymosi poreikių tenkinimą, yra neišvengiamas modernios visuomenės elementas. Būtent todėl nemaža dalis (30,2 proc.) tyrimo dalyvių išskyrė neformalųjį mokymosi tipą, argumentuodami, kad *turint išsilavinimą, būtina kasmet tobulinti žinias kitais būdais; Baigus formalųjį mokymą, neformalus mokymasis yra būtinas dirbant*. Šie rezultatai patvirtina E. Jančiausko (2009, p. 77) mintį, kad metodu ir teisiniu norminiu požiūriu neformalusis ugdymas apibrėžiamas kaip laisva darbuotojo pasirinkimo galimybė tobulinti žinias ir gebėjimus bet kuria forma ir bet kurioje vietoje, nors kol kas neįteisintas valstybiniu lygmeniu. Tai sąlygoja nepasitikėjimą juo, kaip patikimu kompetencijos tobulinimo modeliu.

Beveik penktadaliui (16,7 proc.) darželio auklėtojų priimtinesnis informalusis mokymasis, nes taip *galima sužinoti naujovių, pasidalinti patirtimi su kitų įstaigų pedagogais; stebint praktinę veiklą, semtis patirties iš kolegų*. Kai kurie respondentai nurodo, kad *metodinių užsiėmimų metu besimokančių bendradarbių patirties pasidalinimas* taip pat yra puikus būdas mokytis vieniems iš kitų. Tai dar kartą patvirtina B. Simonaitienės ir V. Targamadzės (2001) mintį, kad mokymasis darbo vietoje gali pasireikšti institucijoje kaip masinis naujų žinių naudojimo, kūrimo ir sklaidimo procesas. Kartu apmąstant konkretaus darbuotojo pateiktas idėjas, kuriamos naujos, reikšmingos ikimokyklinio ugdymo institucijai. „Savaiminis mokymasis nebūtinai yra iš anksto apgalvotas, mažiau organizuotas, (...) skatinamas gyvenimo, aplinkybių, (...)“ (Zuzevičiūtė, Teresevičienė, 2008).

Anot Fokienės A. (2007), mokslininkai Colley H., Hodkinson P. ir Malkom J., 2003, p.38) teigia, jog analizuojant patyrusių pedagogų mokymąsi darbo vietoje paaiškėjo, „kad

of learning is more acceptable because this way “you can learn about novelties, share experience with pedagogues of other institutions”; or “observing practical activities, learn from colleagues’ experience”. There were pedagogues who said that “sharing co-workers’ experience during methodical sessions” was also an excellent way of learning from each other. This again confirmed B. Simonaitienė’s and V. Targamadzė’s (2001) ideas about learning at one’s workplace, which can manifest itself at the institution as a mass process in the process of usage, creation and spread of new knowledge. Considering knowledge of a concrete pedagogue in general, new knowledge is created, which is significant and necessary for the pre-school educational institution.

According to Fokienė A. (2007), authors Colley H., Hodkinson P. and Malkom J. (2003) state that examining experienced pedagogues’ learning at the workplace, it was found that the majority of teachers were learning informally: their content of learning reflected orientation to solution of practical problems (...); besides, it was found that part of pedagogues were learning according to various programmes, attending courses but their choice of the form of learning and content was closely related to professional issues arising in their daily work (p. 38).

The obtained research data enable us to assume that non-formal and informal learning for pedagogues working in pre-school educational institutions are more convenient and accessible forms of learning. However, based on today’s laws, pedagogues are choosing a coherence of formal, non-formal and informal learning because only then they feel full-fledged, competent and qualified profession representatives.

Based on research results, it could be possible to state that seeking coherence with current aims, tasks of education and development of pre-school education

dauguma mokytojų mokosi savaiminiu būdu – jų mokymosi turinys atspindėjo orientaciją į praktinių problemų sprendimą (...), be to, kai kurie mokosi pagal įvairias programas, vyksta į kursus, tačiau mokymosi formos ir turinio pasirinkimas glaudžiai susijęs su kasdiniame darbe iškylančiais profesiniais klausimais”

Gauti tyrimo rezultatai leidžia daryti prielaidą, kad neformalusis ir informalusis (savaiminis) mokymasis ikimokyklinio ugdymo institucijose dirbantiems pedagogams yra patogesnės ir prieinamesnės ugdymosi formos. Jos leidžia ne tik atnaujinti jau turimas žinias, bet padeda įgyti naujų, reikšmingų ne tik profesijai, bet ir institucijai kompetencijų. Vis dėlto dažniausiai vadovaudamiesi dabartiniiais įstatymais, pedagogai renkasi formaliojo, neformaliojo bei informoliojo mokymosi dermę, kadangi tik tada jaučiasi pilnaverčiais, kompetentingais bei kvalifikuotais profesijos atstovais.

Išvados

Ikimokyklinio ugdymo institucijų paskirtis – padėti vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros – taip pat ir etninės – socialinius, pažintinius poreikius, todėl nuolatinė švietimo ir ugdymo kaita skatina tobulinti pedagogų kvalifikaciją bei kompetencijas.

Ikimokyklinio ugdymo pedagogų vaidmuo ypač svarbus visam žmogaus gyvenimui, todėl jiems keliami reikalavimai grindžiami šiuolaikine mokymo(si) paradigma bei didaktikos bruožais.

Dauguma ikimokyklinių ugdymo įstaigų pedagogų išnaudoja visas Lietuvoje siūlomas galimybes tobulinti savo kvalifikaciją ir kompetencijas derindami tris būdus: formalųjį mokymąsi dažnai papildo neformalioju ir informaliuoju (savaiminiu).

Ikimokyklinio ugdymo specialistų formaliuoju ir neformaliuoju būdu įgytos kompetencijos pripažįstamos, tačiau to kol kas ne-

pedagogues’ competencies, non-formal and informal learning would enable to prepare a competent pedagogue of the pre-school educational institution, who could work in the conditions of knowledge-based society and ensure proper quality of education.

To sum up, it can be concluded that offering various ways and forms of learning for pedagogues, it is necessary to focus on the very pedagogues’ needs and wishes and the pursued aim: what and how they want to learn. Professional development and choice of forms of learning of pedagogues working in pre-school educational institutions should depend on their own needs, objectives and aims raised by the pre-school educational institution.

Conclusions

The purpose of pre-school educational institutions is to help the child to meet natural, cultural (also ethnical), social, cognitive needs. To implement this idea constant shift in education should take place, determining to seek high qualification of pedagogues of pre-school educational institutions.

Requirements raised to the contemporary pedagogue of the pre-school educational institution are based on the modern teaching and learning paradigm and features of didactics.

Pedagogues of pre-school educational institutions of Lithuania have a possibility to improve competencies and professional qualification at three levels: formal; non-formal; and informal; (one’s learning needs are diagnosed on one’s own, aims are foreseen, necessary sources are found, learning strategy is chosen and knowledge is self-assessed).

The research has disclosed that pedagogues of pre-school institutions use all offered possibilities of professional development and seek competence combining three ways of learning. Formal learning is often supplemented by competencies developed by no-formal and informal learning. But there is no officially and legally acknowledged national or institutional model acknowledging knowledge acquired in the informal way, although currently Lithuania is actively trying to re-orientate the system of

galima pasakyti apie informaliai ugdomus gebėjimus.

Remiantis gautais tyrimo rezultatais galima teigti, kad neformalusis ir informalusis mokymasis ikimokyklinio ugdymo institucijose dirbantiems pedagogams yra patogesnės ir prieinamesnės ugdymosi formos, tačiau vadovaudamiesi šių dienų įstatymais pedagogai renkasi visų trijų mokymosi būdų dermę.

education towards implementation of lifelong learning.

Based on the obtained research results, we can assume that pedagogues working in pre-school educational institutions find non-formal and informal learning more convenient and accessible forms of learning but in accordance with the today's legal framework pedagogues choose coherence of all three ways of learning because only then they feel full-fledged, competent and qualified professionals.

Literatūra • References

- Alifanovienė D., Šapelytė O., Gelžinienė E. (2008). *Neformalusis suaugusiųjų mokymasis asmenybės ir profesinio tobulėjimo kontekste*//Jaunųjų mokslininkų darbai. Nr. 2 (18). Šiaulių universitetas. http://www.su.lt/filemanager/download/6430/02_Alifanoviene_Sapelyte_Gelzininene.pdf
- Beresnevičienė D. (1995). Nuolatinis mokymasis Lietuvoje (psichologiniai pagrindai): monografija. Vilnius: Pedagogikos institutas.
- Bjornavold J. (2000). Making learning visible. Identification, assessment, and recognition of non-formal learning in Europe. Thessaloniki: CEDEFOP.
- Česnulevičienė B., Lakis J. (2002). Valstybės tarnautojų mokymas: nuo strategijos prie praktikos. Viešojo politika ir administravimas, (2). Vilnius: Lietuvos teisės universiteto leidybos centras.
- Čiužas R. (2007). *Mokytojo ir mokinio vaidmenų kaita edukacinės paradigmos virsmo sąlygomis* // Pedagogika 13 (84). P. 64 – 70.
- Fokienė A. (2007). *Neformaliojo ir savaiminio mokymosi pasiekimų vertinimas profesijos mokytojų rengime: Poreikiai ir prielaidos* //Profesinio rengimo tyrimai ir realijos. Nr.14. P. 36-50.
- Glickman C. D. (2010). Lyderystė mokymuisi: kaip padėti mokytojams sėkmingai dirbti. Vilnius: UAB Sapnų sala.
- Jackūnas Ž. (2006). Lietuvos švietimo kaitos linkmės(1988 -2005). Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas.
- Jančiauskas E. (2009). Žmogiškųjų išteklių vadyba. 2 knyga: Sistema. Politika. Atranka. Profesionalumo ugdymas. Vilnius.
- Jurašaitė-Harbinson E.(2005). *Kaip pedagogas kvalifikaciją kelia kiekvieną dieną*. Žvirblių takas. Nr. 6.P.12.
- Jungtinių tautų Europos ekonomikos komisijos darnaus vystymosi švietimo strategija (2005). http://www.smm.lt/veikla/docs/dv_svietimas/Jungtines_tautos.pdf
- Knowles M. S., Swanson A. ir kt. (2007). Suaugęs besimokantysis: klasikinis požiūris į suaugusiųjų švietimą. Vilnius: Danielius.
- Europos komisijos komunikatas *Ankstyvasis ugdymas ir priežiūra*(2011) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0066:FIN:LT:PDF>
- Laužackas R., Stasiūnaitė E., Teresevičienė E. (2005). Kompetencijų vertinimas neformaliajame ir savaiminiame mokymesi. Monografija. Kaunas: VDU.
- Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas. (Žin., 2003, Nr. 63-2853).
- Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro įsakymas Nr. ĮSAK-1578. (Žin., 2007, Nr. 86-3451).
- Linkaitytė G., Širvaitytė V. (2000). *Nuolatinio mokymosi gebėjimai ir juos veikiančios sąlygos*//Suaugusiųjų švietimas dabarčiai ir ateičiai. Kaunas: VDU. P. 52-57.
- LR švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatos. http://www.smm.lt/teisine_baze/docs/nutarimai/2005-01-24-82.htm
19. Mokymosi visą gyvenimą memorandumas (2001). http://www.lssa.smm.lt/docs/Memorandumas_2001.doc
- Mokymosi visą gyvenimą užtikrinimo strategija (2004). <http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=72569>

- Pranaitytė R., Malinauskienė D. (2011). *Pedagogų nuomonė apie kokybišką vaikų ugdymą sąlygojančius veiksnius ikimokyklinėse įstaigose* // Jaunųjų mokslininkų darbai. ISSN 1648-8776. Nr. 3 (32). Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla P. 54-60.
- Rajeckas V.(2001). Švietimas: raida, dabartis. Vilnius: VPU.
- Ruškus J., Žvirdauskas D.(2010). *Ugdymo paradigmų kaita: ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paskirčių hierarchija Lietuvoje*. ACTA PAEDAGOGICA VILNENSIA. Nr. 24. P. 57-68. http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Acta_Paedagogica_Vilnensia/24/54-68.pdf
- Petrikienė Z. L. (2007). Kompetencijų ugdymo šaltiniai// Žvirblių takas. Nr. 5. P. 8 – 11.
- Rūdytė K. (2012). Kas yra savaiminis mokymasis arba kaip galime mokytis nesimokydami? <http://www.atrasiu.lt/index.php/mokslo-vejai/zmogaus-pasaulis/item/3-kas-yra-savaiminis-mokymasis-arba-kaip-galime-mokytis-nesimokydami>
- Saulėnienė S., Žydžiūnaitė V., Katiliūtė E. (2006). Pedagoogo rengimo standarto gairių projekto tyrimo ataskaita. Kaunas: Mokytojų kompetencijos centras.
- Simonaitienė B., Targamadžė V. (2001). *Mokytojų profesinė kompetencija: jos plėtotės darbo vietoje galimybių tyrimas*// Socialiniai mokslai. Nr. 3 (29).
- Smilgienė J., Masiliauskienė E. (2011). *Ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesinis įvaizdis*// Jaunųjų mokslininkų darbai. ISSN 1648-8776. Nr. 3 (32), Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla. P. 62-69.
- Stagniūnienė A. (2008). Ikimokyklinio ugdymo kompetencijos ir jų plėtojimo perspektyva. Magistro darbas. VDU.
- Tarybos išvados dėl švietimo ir mokymo socialinio aspekto (2010 -05-11). (2010/C 135/02). <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:135:0002:0007:LT:PDF>
- Zaukienė A. (2005). Pradinių klasių mokytojų profesinės kompetencijos įsivertinimas. <http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2005/78/zaukiene.pdf>
- Zuzevičiūtė V., Teresevičienė M.(2008). Suaugusiųjų mokymasis. Andragoginės veiklos perspektyva. Mokslo studija. VDU.

Jurgita SMILGIENĖ

Edukacinių tyrimų mokslinio centro doktorantė.
 Šiaulių universiteto Edukologijos katedros asistentė.
 Moksliniai interesai: pedagogų etinių bei profesinių kompetencijų ugdymas, ikimokyklinių įstaigų pedagogų mokymasis, žmogiškųjų išteklių valdymas.

Doctoral student of Scientific Centre of Educational Researches.
 Junior lecturer of Department of Education Studies of Šiauliai University.
 Research interests: development of teachers' ethical and professional competencies, learning of teachers of pre-school institutions, management of human resources.

Address: P. Višinskio Str. 25, LT-76351 Šiauliai, Lithuania
 E-mail: jurgita@ef.su.lt